

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

SOMOGY MEGYE SZÁMOKBAN

2013

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom	4
2. Munkaerőpiac	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Somogy megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom	29
Gazdaság	32
Kiemelt értékünk	37
A Balaton somogyi partja	37

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

- A 2013. évi adatok általában előzetesek.
- A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.
- A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.
- A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.
- A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

		Somogy megye	
BP	Budapest	Megyeszékhely	Kaposvár
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	6 065
BA	Baranya	Települések száma ^{a)}	246
		Ebből: város ^{a)}	16
BÉ	Békés	Népesség, ezer fő ^{a)}	316
		Városi népesség aránya, % ^{a)}	52,0
BO	Borsod-Abaúj-Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	52
CS	Csongrád	Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	46,6
		Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	9,9
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, forint ^{b)}	121 404
GY	Győr-Moson-Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	107 311
HA	Hajdú-Bihar	Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	69
HE	Heves	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	10 132
JÁ	Jász-Nagykun-Szolnok	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b) c)}	6 765
KO	Komárom-Esztergom	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	1 795
		A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	0,48
NÓ	Nógrád	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	178
PE	Pest	Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	213
		Termőterület, ezer hektár ^{f)}	480
SO	Somogy	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	1 379
SZ	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	7
TO	Tolna	Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	1 471
VA	Vas	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	307
VE	Veszprém	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	200
		Autópályák, autóutak, km ^{b)}	117
ZA	Zala	Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	486

a) 2014. január 1-jei adat.

b) 2013. évi adat.

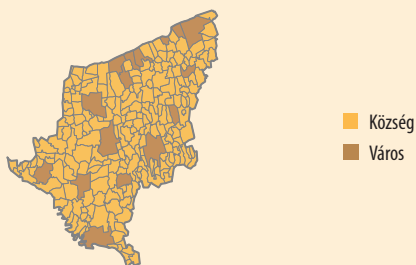
c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

d) 2012. évi adat.

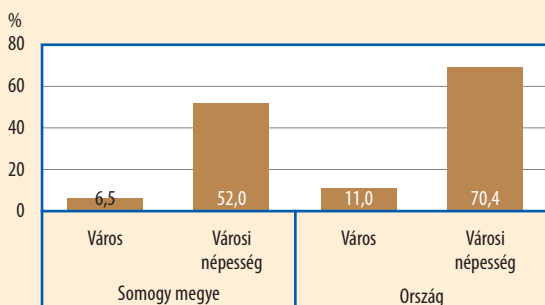
e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

1. ábra A megye települései, 2014. január 1.

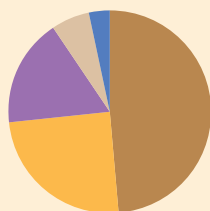

2. ábra A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.

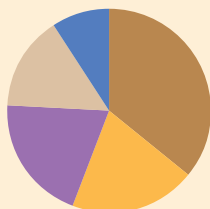
3. ábra A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

Somogy megye

500 fő alatti	49%
500–999 fős	25%
1 000–1 999 fős	17%
2 000–4 999 fős	6%
5 000 fő és afeletti	3%

Ország

500 fő alatti	35%
500–999 fős	20%
1 000–1 999 fős	20%
2 000–4 999 fős	15%
5 000 fő és afeletti	9%

1. Népeség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónépesség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónépesség, január 1., ezer fő			
Férfi	151	151	151
Nő	167	168	167
Összesen	318	319	318
Ebből:			
megyeszékhelyen	68	66	65
többi városban	98	101	100
községekben	152	152	153
A lakónépesség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	14	14	14
15–64 évesek	68	68	68
65 évesek és idősebbek	17	18	18
Főbb népmozgalmi adatok			
Élvezületés, fő	2 513	2 567	2 537
Halálozás, fő	4 455	4 531	4 509
Házasságkötés, eset	981	964	1 012
Belföldi vándorlási különbözet, fő	-477	-557	-1 078

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	65,12	67,28	70,29
Nő	73,34	75,39	78,07

1.3. tábla Átlagéletkor

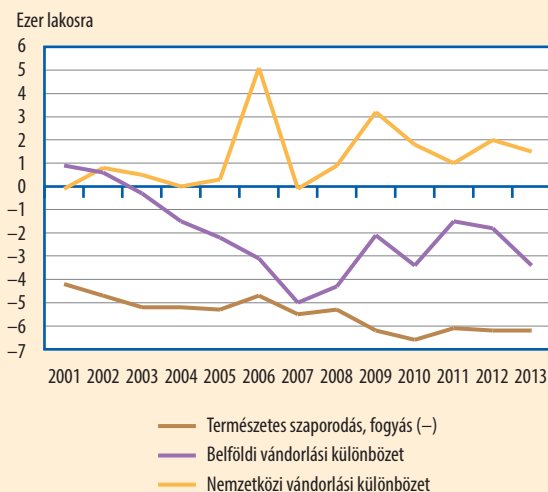
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	36,0	37,3	40,6
Nő	39,5	41,3	44,7

* A 2011. január 1-jei lakónépesség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónépesség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

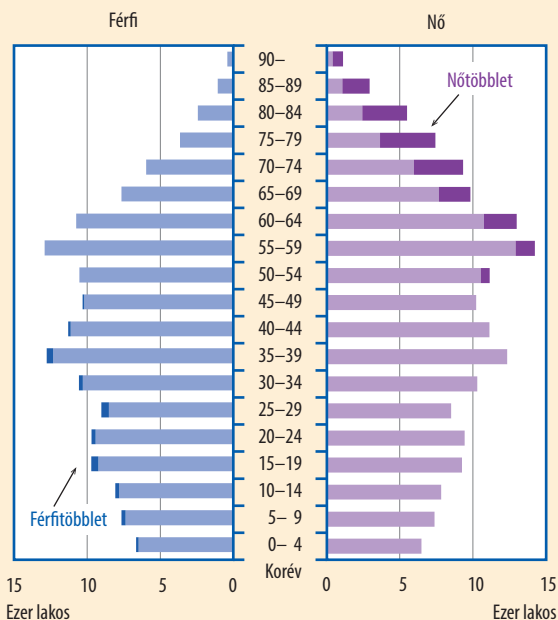
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámai

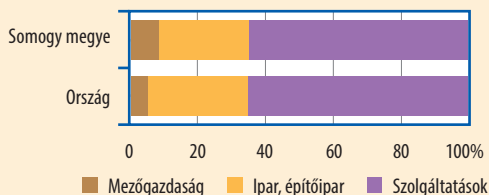
1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

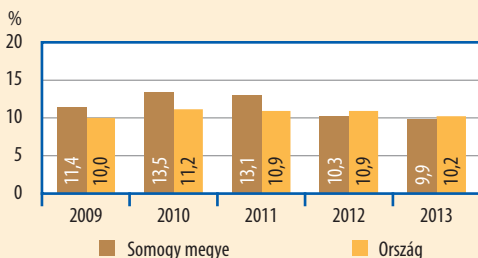
2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	109,1	112,7	113,3
Ebből:			
középfokú végzettségű	72,1	72,8	74,6
diplomás	24,6	27,3	26,6
férfi	59,2	62,7	62,1
Munkanélküli, ezer fő	16,4	12,9	12,4
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres	7,9	5,5	5,0
férfi	7,7	6,2	6,8
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	120,8	118,3	117,2
Ebből:			
szeretne dolgozni	24,6	24,9	27,9
nappali tagozatos tanuló	25,9	25,0	23,3
Aktivitási arány, %	51,0	51,5	51,7
Foglalkoztatási arány, %	44,3	46,2	46,6
Munkanélküliségi ráta, %	13,1	10,3	9,9

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

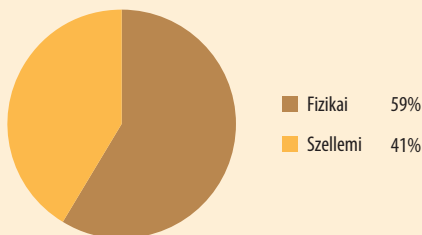
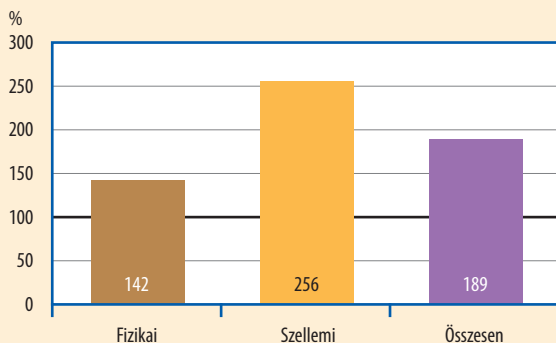
* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

(%)

2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	125 046	133 685	139 645
Szellemi foglalkozású	224 130	238 221	250 649
Összesen	167 820	177 133	185 349
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	107,4	106,9	104,5
Szellemi foglalkozású	102,9	106,3	105,2
Összesen	106,6	105,5	104,6

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013***2.4. ábra** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügyi-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	225	214	214
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 502	1 476	1 481
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	10 888	11 899	11 767
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	7 224	7 564	6 894

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	2 424	2 171	2 171
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	74	68	69
Elbocsátott betegek száma, ezer	81	73	76
Ápolás átlagos tartama, nap	8	8	7
Ágykihasználás, %	73	68	70
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	5	6

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012* (ezer)

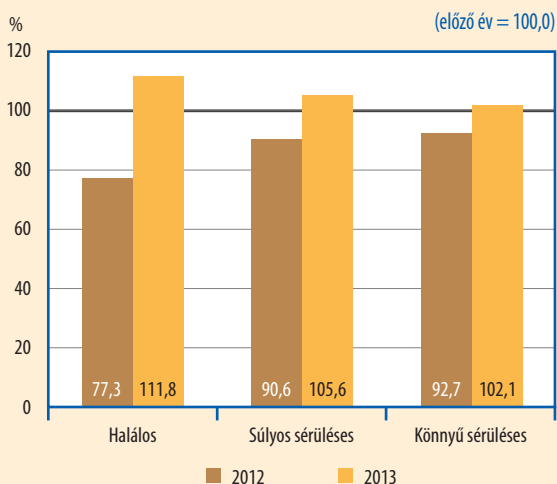
Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	107	233	36
Sebészet	105	292	22
Képalkotó diagnosztika	204	497	50
Laboratóriumi diagnosztika	465	4 015	14
Fizioterápia	122	645	1
Reumatológia	69	272	14
Tüdőgyógyászat	65	175	13
Fül-, orr-, gégegyógyászat	57	167	14
Szemészet	66	399	16

* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személy sérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	52	17	19
Súlyos sérüléses	240	180	190
Könnyű sérüléses	238	336	343
Összesen	530	533	552
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	57	21	19
Súlyosan megsérült	300	212	226
Könnyen megsérült	403	503	511
Összesen	760	736	756

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása**3.5. tábla** Munkabalesetek

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	755	520	502
Ebből:			
halálos	7	6	4
csonkulásos	9	7	8
súlyos	10	11	10

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
Ellátottak száma, fő			
Összesen	97 114	95 282	93 089
Ebből:			
öregségi nyugdíj	63 236	64 490	65 591
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	16 579	15 622	15 013
Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő			
Összesen	85 525	92 238	94 904
Ebből:			
öregségi nyugdíj	97 093	104 489	107 311
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	57 530	61 031	61 862

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	19	19	20
Működő férőhely	731	767	797
Kisgyermeknevelő	128	130	130

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

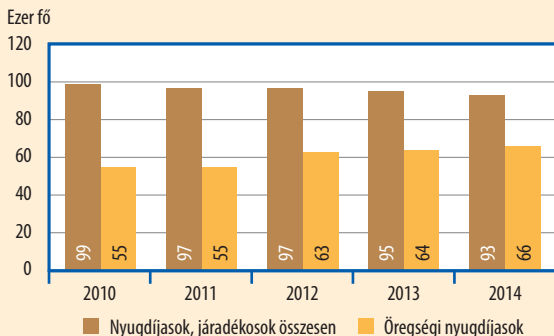
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	1 637	1 565	1 585
Szociális étkeztetés	8 645	8 267	8 079
Házi segítségnyújtás	2 476	2 972	3 487

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

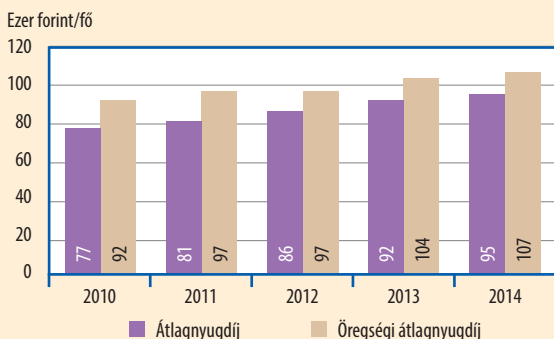
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	430	445	402
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	471	470	458
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	–	–	–
18 éves és idősebb gondozott	168	155	136
Összesen	1 069	1 070	996

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

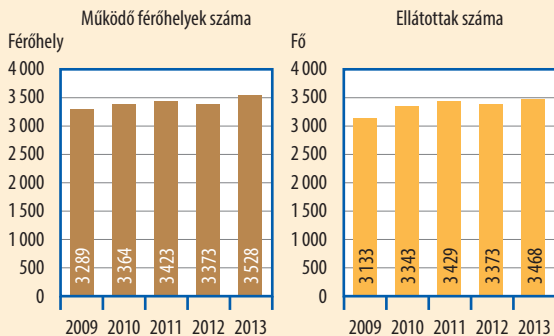
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

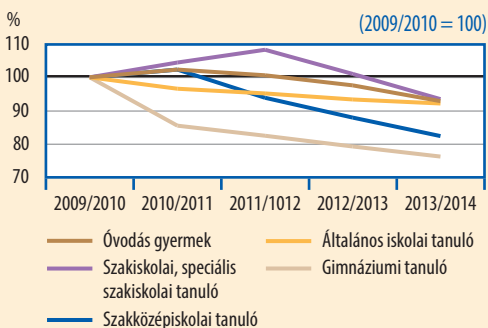
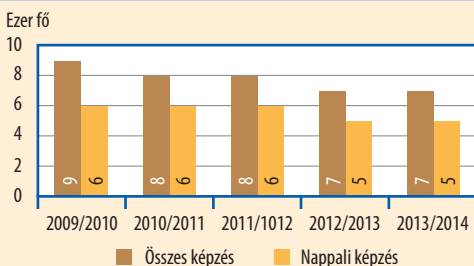
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladatellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek-csoportra/ osztályra	Egy pedagógusra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	190	9 431	21	10
Általános iskola	144	23 816	19	9
Szakiskola, speciális szakiskola	27	5 301	21	12
Gimnázium	19	4 487	27	11
Szakközépiskola	28	5 645	25	12

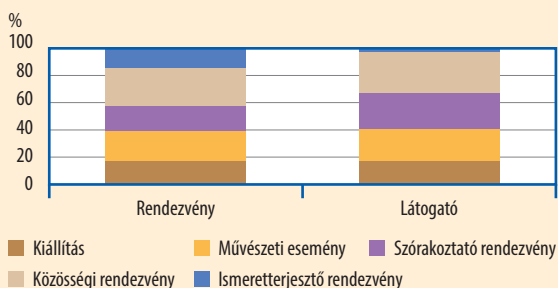
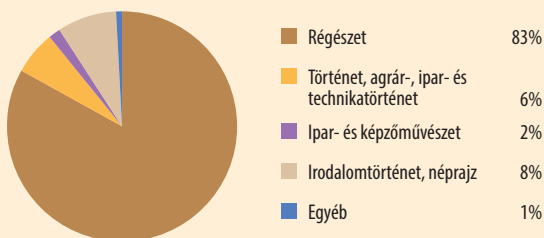
5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban részesülők a nappali oktatásban

5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma*

* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

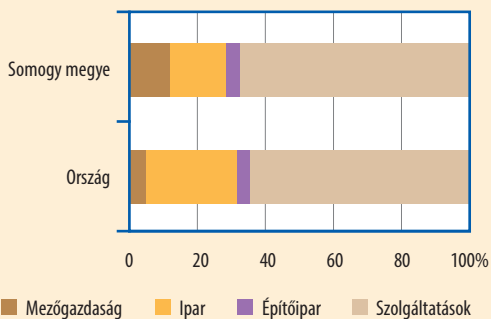
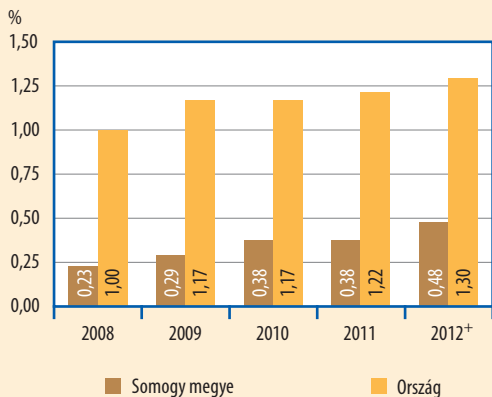
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

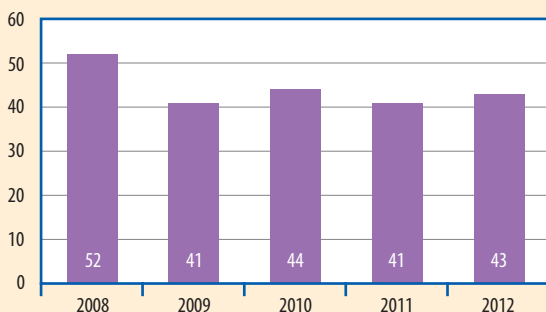
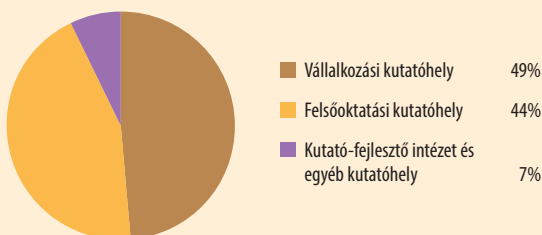
Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	131	154	152
Rendezvények száma	3 495	4 221	6 345
Látogatók száma, ezer	784	806	925
Muzeális intézmények			
Száma	27	26	23
Kiállítások száma	112	115	125
Látogatók száma, ezer	90	98	96
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	248	247	234
Beiratkozott olvasók száma, ezer	50	50	46
Könyvtári egységek száma, ezer	2 166	2 103	2 078
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	878	854	802

5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013**5.4. ábra A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013**

6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	301	478	557	571
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	889	1 446	1 758	1 795
Az országos átlag százalékában	69	66	63	63

6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma**6.4. ábra** A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012**6.2. tábla** A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

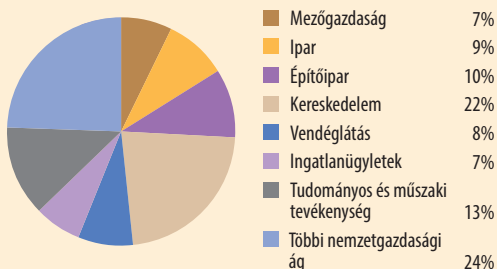
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	671	529	584
Ebből: kutató-fejlesztő	320	237	242
segédszemélyzet	104	91	99
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	116	86	117
Számított létszám ^{a)}	391	333	353
Ebből: kutató-fejlesztő	155	121	132
segédszemélyzet	74	77	76

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	11 367	11 454	11 407
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	7 232	7 574	7 666
részvénytársaság	99	102	102
betéti társaság	3 472	3 232	3 071
Önálló vállalkozó	43 333	43 920	44 797
Ebből:			
főfoglalkozású	13 646	13 743	14 008
mellékfoglalkozású	18 392	18 793	19 267
Vállalkozás összesen	54 700	55 374	56 204
Nonprofit szervezet	4 039	4 123	4 157
Költségvetési és egyéb szervezet	764	765	777
Összesen	59 503	60 262	61 138

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

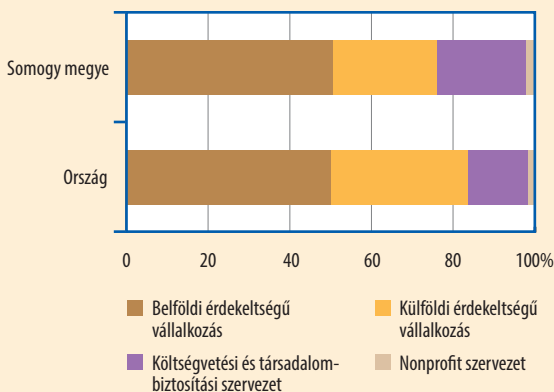
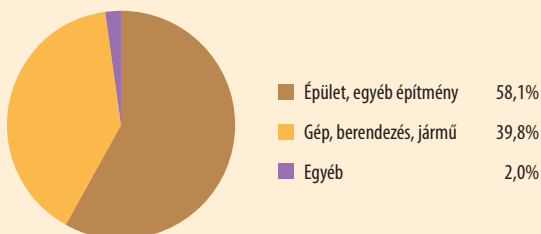
7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	10 630	10 691	10 663
10– 49	625	652	643
50–249	95	93	83
250–	17	18	18
Összesen	11 367	11 454	11 407

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	8,7	112,5
Ipar	20,5	80,4
Kereskedelem	6,0	101,6
Szállítás és raktározás	8,6	81,9
Információ és kommunikáció	5,3	79,1
Ingatlanügyletek	1,9	52,5
Adminisztratív szolgáltatás	1,0	163,5
Közigazgatás	4,9	102,0

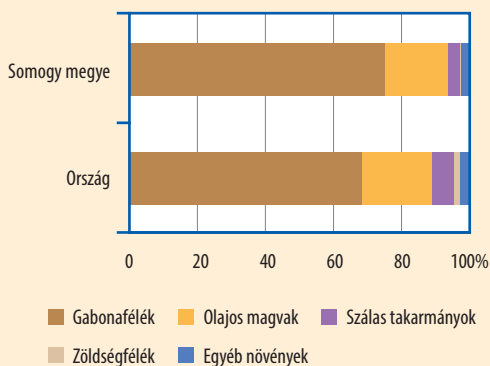
7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012**7.3. ábra** A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

* A beruházás helye szerint.

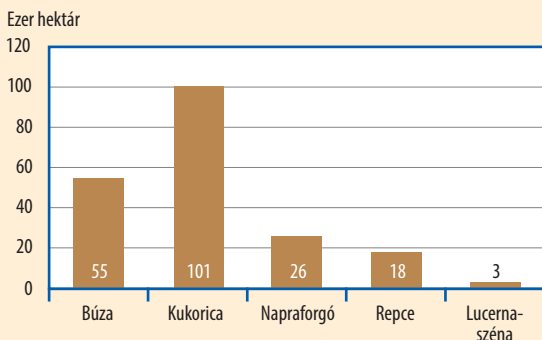
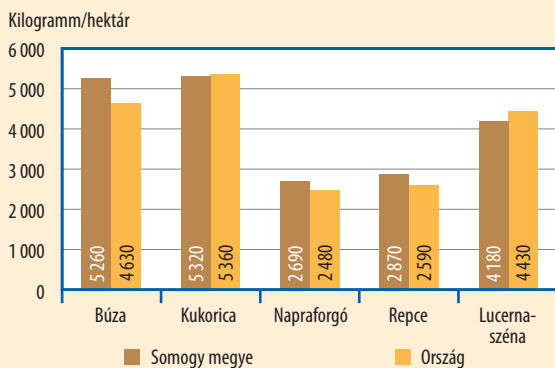
8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000=100,0	
Szántó	254 455	249 953	98,2
Konyhakert	4 449	3 951	88,8
Gyümölcsös	3 820	2 932	76,8
Szőlő	4 760	3 624	76,1
Gyep	50 324	31 672	62,9
Mezőgazdasági terület	317 808	292 132	91,9
Erdő	162 973	178 673	109,6
Nádas	4 869	5 406	111,0
Halastó	2 857	3 311	115,9
Termőterület	488 507	479 522	98,2
Művelés alól kivett terület	78 794	91 692	116,4
Összesen	567 301	571 214	100,7

8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012 (%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013

8.3. ábra A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013

8.2. tábla Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Somogy megye, ezer egyed	31	133	24	515
Az országos százalékában	4,0	4,5	1,9	1,8
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Somogy megye	11	45	8	176
Ország	14	55	23	536

KO 7 351

GY 5 859

FE 4 476

VA 3 208

BO 3 076

JÁ 2 984

HE 2 821

BA 2 807

HU 2 391

VE 2 157

BP 2 044

ZA 2 023

PE 1 713

CS 1 641

TÓ 1 592

SÓ 1 379

HA 1 287

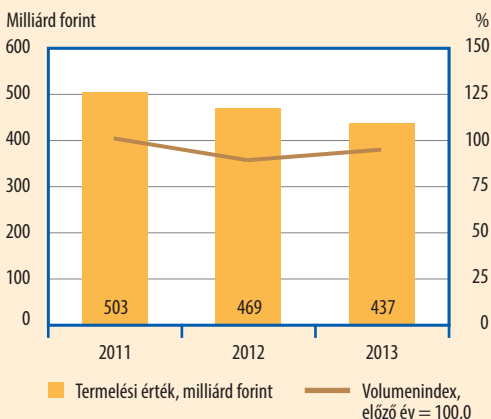
BÉ 1 010

SZ 980

NÓ 845

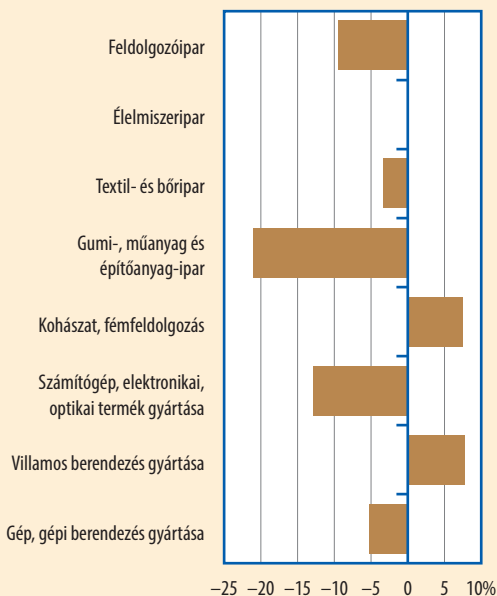
BA 841

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

(ezer forint)

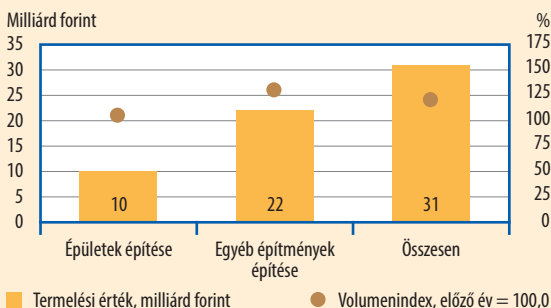
* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

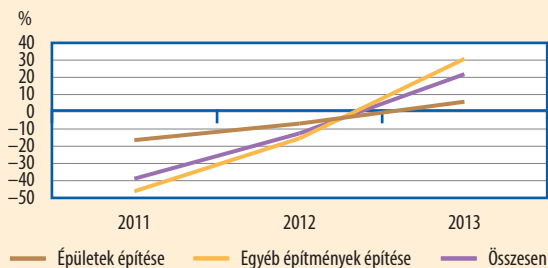
(%)

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		
Feldolgozóipar	100,0	100,0	86,4
Ebből:			
élelmiszeripar	9,6	11,4	22,0
textil- és bőripar	1,5	5,4	90,5
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	1,3	2,1	84,1
kohászat, fémfeldolgozás	3,6	8,4	77,2
számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	71,8	43,4	96,6
villamos berendezés gyártása	8,9	21,7	81,6
gép, gépi berendezés gyártása	2,0	4,0	78,4

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

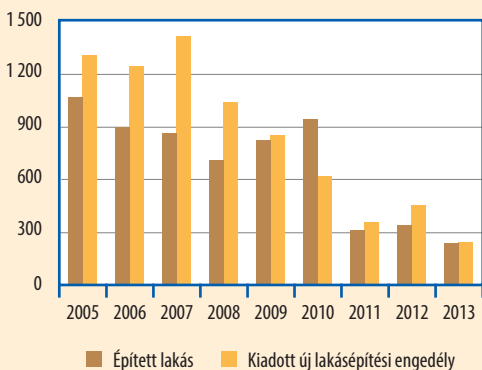
9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	140 664	141 560	141 759
Ebből:			
1 szobás	9 630	9 682	9 699
2 szobás	46 577	46 850	46 892
3 szobás	49 014	49 269	49 352
4 és több szobás	35 443	35 759	35 816
Száz lakásra jutó személy	227	225	223

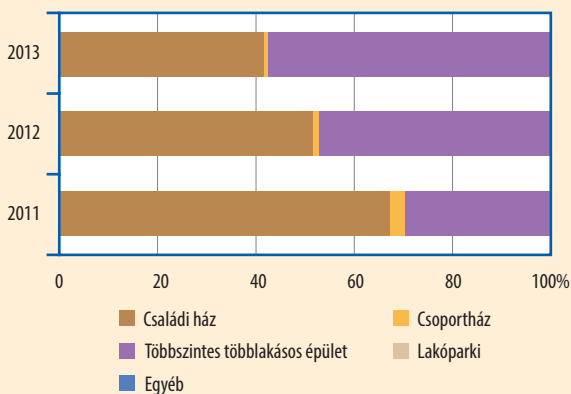
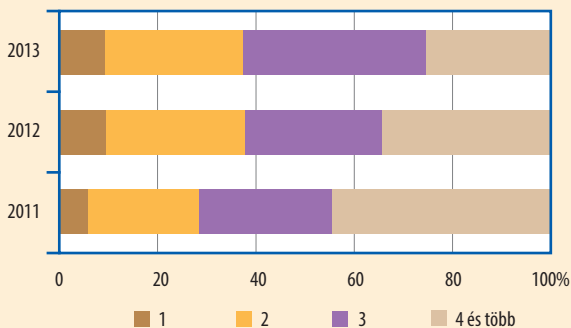
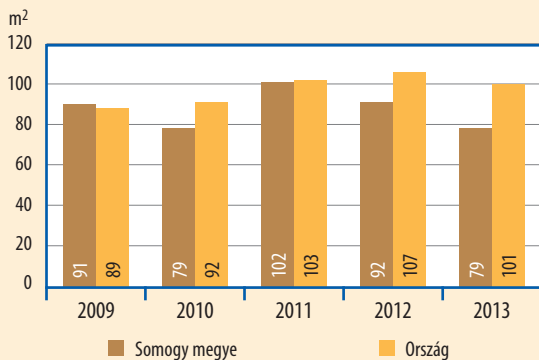
10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	309	339	236
Ebből:			
természetes személy által	243	200	125
vállalkozás által	62	138	111
Átlagos alapterület, m ²	102	92	79
Megszűnt lakások száma	64	48	37

10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint**10.3. ábra** Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint**10.4. ábra** Az épített lakások átlagos alapterülete

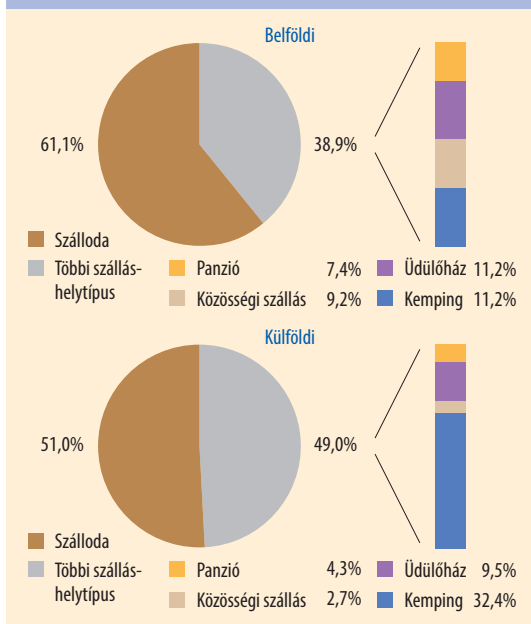
11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	307	289	266
Férőhelyek száma ^{a)}	37 562	36 219	35 435
Vendégek száma	444 335	482 196	522 444
Ebből: külföldi	88 999	98 749	99 941
Vendégéjszakák száma	1 259 633	1 388 072	1 470 833
Ebből: külföldi	324 270	366 494	351 437
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	12 740	12 605	12 149
Férőhelyek száma ^{b)}	72 001	70 322	68 136
Vendégek száma	157 479	163 622	175 992
Ebből: külföldi	43 863	48 129	47 809
Vendégéjszakák száma	771 132	763 037	805 110
Ebből: külföldi	275 919	278 560	260 170

^{a)} Július 31-én.

^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

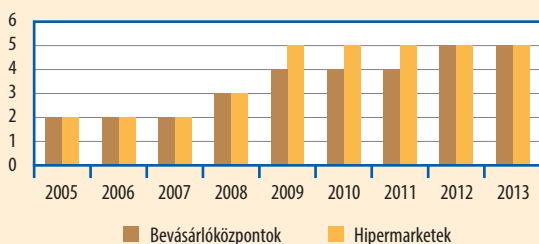
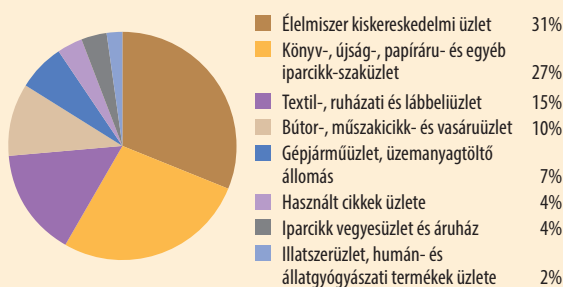

11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	5 002	5 005	4 792
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	66	77	74
hipermarketben működő	74	77	73
Alapterület összesen, ezer m²	511	534	522
Átlagos alapterület, m ²	102	107	109

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása**11.3. ábra** A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.**11.3. tábla** Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

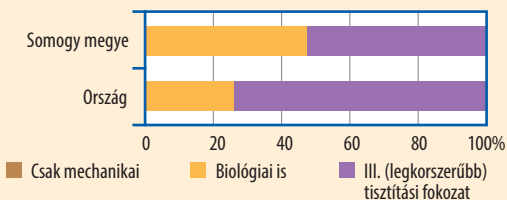
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	1 456	1 449	1 455
Cukrászda	188	192	203
Italüzlet és zenés szórakozóhely	931	921	932
Munkahelyi, rendezvényi és köz-étkeztetést végző vendéglátóhely	199	190	190
Összesen	2 774	2 752	2 780

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

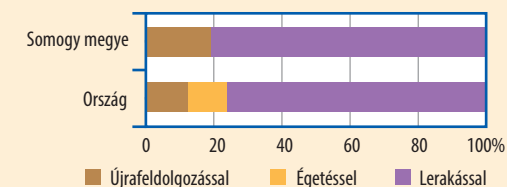
(millió forint)			
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	6 696	1 216	936
Integrált beruházások	54	180	71
Összesen	6 750	1 396	1 007
Szervezetten belüli, folyó ráfordítások	11 926	13 325	12 239
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	1 244	1 376	1 323

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

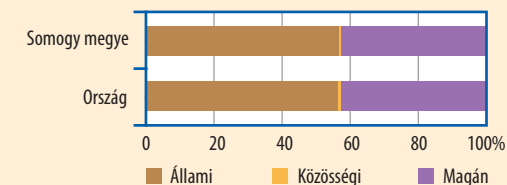
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

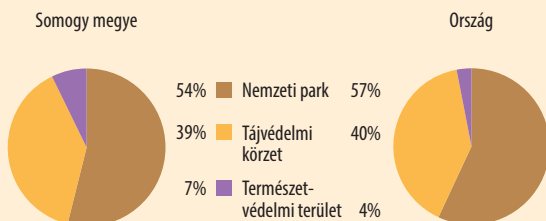
12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

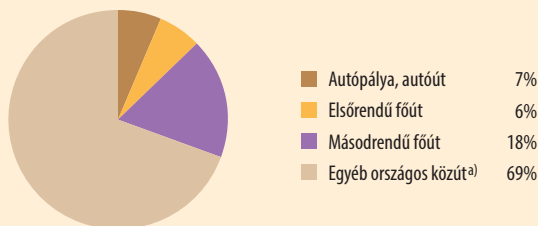
12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013**12.2. tábla** Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	144	144	145
Távbeszélő fővonalak	75 288	78 503	77 481
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	236	248	246
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	58 990	57 775	59 519
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	185	182	189
Internet-előfizetések száma	57 175	54 521	63 114

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	94 446	94 770	96 844
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	79	78	76
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	296	299	307

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóútra fel-, illetve levezető út.

Somogy megyei portré

Adottságok

„Széptájú Somogy! Szívemre nőttél!
S ha lódulok, a lelked visszaránt!
Tölgyeid lombja, mint méhes dönög:
sok emléked hívó kakukk-madár.”

Takáts Gyula: Szülőföldem

Az ország dél-nyugati részén fekvő Somogy megye **területe** alapján az ország 5. legnagyobb megyéje, **népességét** tekintve azonban a legkisebbek közé tartozik. E két körülményből adódóan a **népsűrűség** (52 fő/km²) a 19 megye közül itt a legalacsonyabb. A megyét északon a nemzeti kincsnek számító Balaton, délen a határfolyó, a Dráva szegélyezi. A mintegy 6 ezer km²-es területe összesen 246 települést ölel fel, ebből 16 rendelkezik városi ranggal. Legnépesebb városa a 65 ezer fős **megyeszékhely Kaposvár**, amit közel 25 ezres lélekszámmal a Balaton fővárosának is nevezett Siófok követ. Siófok mellett további 5 város fekszik a Balaton partján. A megye településszerkezete erőteljesen **aprófalvas** jellegű, a községek közel nyolctizedében a lakosság száma nem éri el az ezer főt, ezen belül több mint fele részükben még az ötszáz főt sem. A települések közül külön említendők a sajátos funkcióval bíró balatoni üdülőhelyek, amelyek megjelenésükben, életritmusukban markánsan eltérnek a megye belső területeinek lakott helyeitől.

1. kép Kaposvári Egyetem

Fényképezte: Berke Szilárd

2. kép Látkép Somogyról

Fényképezte: Osvalt Mónika

Somogy több szempontból is sokszínű megyének számít. **Felszínén** a homokos síkság ugyanúgy megtalálható, mint a völgyekkel szabdaltságot dombosság. A Balaton kétségtelenül az egyik legjelentősebb természeti értéke, mellette azonban még számos nemzeti jelentőségű természeti értékkel rendelkezik. Védett területei között szerepel a Duna-Dráva Nemzeti Park, a Boronkamelléki és a Zselici tájvédelmi körzet. Országos védelem alatt álló somogyi természetvédelmi területek továbbá a Babócsai Basa-kert, a Csokonyavisontai fás legelő, a Csombárdi-rét, a Látványi Puszta, a Nagybereki Fehér-víz, a Rinyaszentkirályi erdő, a Somogyvári Kupavár-hegy és a Baláta-tó, amelynek lápvilága a Kaszói Erdei Vasút által működtetett kisvasúton utazva is megtekinthető. **Éghajlatát** délen a mediterrán, dél-nyugati szegletében az óceáni jelleg, észak-nyugaton pedig a kontinentális hatás határozza meg. Színes és változatos a **történelme** is. A régészeti leletek alapján már az őskorban is lakott terület volt. A honfoglalást követően Géza nagyfejedelem Koppány vezérnek adta Somogyot, ami akkoriban a mai Zágrábig nyúló területet jelentette. Egyes kutatások szerint Koppány unokája volt **Szent László király**, aki úgy rendelkezett, hogy végső nyughelye ősei birtokán, Somogyváron legyen. Így a megye múltjának meghatározó színhelyévé vált **Somogyvár**, amit 1991-ben a Köztársasági Elnök **nemzeti emlékhelyé** avatott.

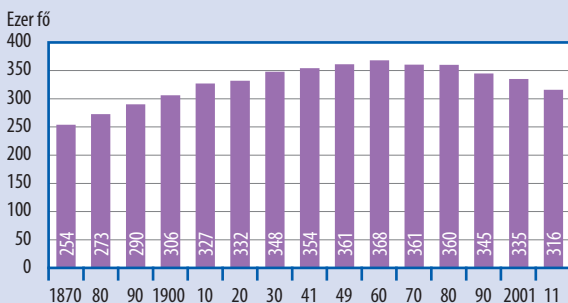
A megye **gazdasági erőforrásain** belül az országos átlagnál nagyobb súllyal van jelen a **termőföld**. Az **erdővel** borított terület nagysága ugyancsak meghaladja az országos átlagot. Nagy erdőségei miatt a megyét hajdan úgy is emlegették, hogy nem az erdők vannak Somogyban, hanem Somogy van az erdő-

ben. Az 1970-es években kezdődő, országos méretű, szervezett parkerdőhálózat létrehozásának köszönhetően Kaposvár és a megye nagyobb településeinek környékén, nem utolsósorban a Balaton part kiemelt üdülőövezetben számos parkerdő kialakítására került sor. Létrehozásukkor a táj dekoratív elemein túl a térséghez kapcsolódó történelmi és kulturális emlékeket, értékeket is figyelembe vették.

Társadalom

A hivatalos magyar népszámlálások történetében Somogy megye **népessége** 1960-ban volt a legmagasabb, ekkor még több mint 368 ezer főt írtak össze. Az ezt követő censzusok egyre kisebb lélekszámot jeleztek, 2011-ben alig több mint 316 ezer személyt regisztráltak. A legutóbbi két népszámlálás – 2001 és 2011 – között 5,7%-kal csökkent a lakónépesség, az országos 2,6%-nál nagyobb mértékben. Ebben az időszakban a városok lélekszáma átlagosan 2,8%-kal mérséklődött, míg a községeké 8,7%-kal esett vissza. A népességcsökkenés teljes egészében a **természetes népmozgalom** kedvezőtlen alakulásának tudható be. Az elmúlt két népszámlálás közötti időszakban a halálozások száma több mint 19 ezerrel meghaladta az élveszületéseket. Ebben az évtizedben a megyébe költözők száma felülmúlta ugyan az elvándorlókat, az ebből adódott mindössze 50 fős bevándorlóit többlet azonban alig enyhítette a természetes fogyást. A születések és halálozások, valamint a belföldi vándorlás negatív egyenlege 2013-ban az előzetes adatok szerint további 3050 fővel, 315 ezerre csökkentette Somogy megye lélekszámát. A fogyást a nemzetközi vándorlásból származó 350 fős nyereség mérsékelte. Az

1. ábra A népesség számának alakulása

elmúlt évben a megyében élők száma Balatonvilágos népességével bővül, mivel a település 2013. január 1-jétől Veszprém helyett Somogy megyéhez tartozik.

A legutóbbi népszámlálás idején Somogy népességének 21%-a élt Kaposváron, 32%-a a megye többi városában, 48%-a pedig községekben. 2012-ben a megye lakosságának **korösszetételét** az országoshoz hasonló arányszámok jellemezték: 14%-a gyermek, 68%-a aktív korú (15–64 éves), 18%-a pedig 65 év feletti volt. A megye lakosságának **iskolázottsági** szintje ugyan javult a 2001 és 2011. évi census között, az országosnál azonban alacsonyabbnak mutatkozott. Emelkedett a közép- és felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők népességén belüli aránya, ezzel párhuzamosan csökkent az alapfokú végzettséggel, vagy még azzal sem rendelkezők hányada. A hét éves és idősebb népesség legmagasabb befejezett végzettsége alapján az érettségizettek és a diplomások aránya 3,3, illetve 4,3 százalékponttal elmaradt az országostól. Somogy iskolázottsági szintje a többi megyéhez hasonlítva is kedvezőtlennek mondható, az érettségi vizsgával rendelkezők aránya a tizennegyedik, a felsőfokú oklevelet szerzettek hányada pedig – Borsod-Abaúj Zemplénnel együtt – a tizenkettedik helyre rangsorolta a megyék közül.

Somogy megye **munkaerő-piaci** jelzőszámai a javuló tendencia mellett is jelentősen elmaradnak az országos átlagtól. 2013-ban a 15–64 éves népesség körében a **gazdaságilag aktívak aránya** 59,7%-ot tett ki, ami csak Borsod-Abaúj-Zemplén megye mutatójánál bizonyult jobbnak. A **foglalkoztatási ráta** az előző évhez képest 0,8 százalékpontos emelkedés után 53,8% volt. A **munkanélküliségi ráta** 2010 óta jelentősen javult, az elmúlt évi 9,9%-os arány a 9. helyre pozícionálta Somogyot a főváros és a megyék rangsorában.

1. tábla A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása

Mutató	2000						2005						2010						2011						2012						2013					
	I		II		III		I		II		III		I		II		III		I		II		III		I		II		III							
Aktivitási arány	58,0		57,0		59,6		58,1		59,1		59,7		58,0		57,0		59,6		58,1		59,1		59,7		58,0		57,0		59,6							
Foglalkoztatási ráta	53,1		51,7		51,5		50,5		53,0		53,8		53,1		51,7		51,5		50,5		53,0		53,8		53,1		51,7		51,5							
Munkanélküliségi ráta	8,4		9,3		13,6		13,1		10,3		9,9		8,4		9,3		13,6		13,1		10,3		9,9		8,4		9,3		13,6							

A **nyilvántartott álláskereső** száma mintegy 19,8 ezer fő volt a megyében a 2013. decemberi zárónapon, 23%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. Az elhelyezkedni szándékozók

aránya a gazdaságilag aktív népességen belül 14,6% volt, az országos átlagnál 5,3 százalékponttal magasabb. Ezzel a rátával – a javuló tendenciák ellenére – Somogy a 18. helyre csúszott vissza az országos rangsorban, csak Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyéket előzte meg. A tartósan, több mint egy éve megszakítás nélkül állást keresők megyei nyilvántartásában szereplők száma 27%-kal csökkent, létszámuk a teljes állomány több mint negyedét tette ki.

2013-ban az **alkalmazásban állók** számának 2,9%-os csökkenése mellett a bruttó átlagkeresetek 4,6%-kal emelkedtek az előző évhez viszonyítva. A somogyi székhelyű szervezeteknél 68,2 ezer fő állt alkalmazásban, havi **bruttó átlagkeresetük** 185 ezer Ft volt. Ezzel az országos rangsorban a 15. helyet foglalta el a megye. Az országban átlagosan 45 ezer Ft-tal kerestek többet, mint Somogyban. A családi kedvezmény nélkül számított nettó kereset 2012-höz képest 5,5%-kal, 121 ezer Ft-ra növekedett.

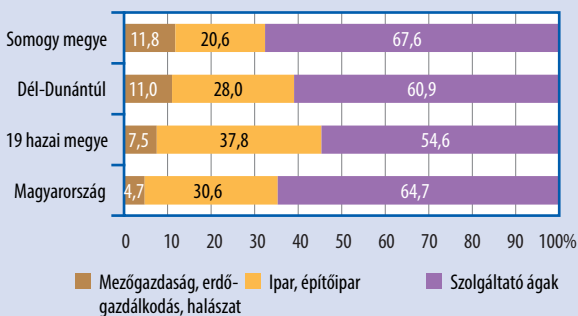
Az alap- és középfokú **oktatási intézmények** feladatellátási helyeinek száma a 2012/2013-as tanévben – az általános iskolák kivételével – átlagosan kettővel csökkent az előző tanévhez képest. A megyében működő felsőoktatási intézmények száma ugyancsak kettővel fogyatkozott, mivel más megyei székhelyű intézmény két kihelyezett tagozatát megszüntette Somogyban. A megye saját felsőoktatási intézménye 2000. január 1-jétől a Kaposvári Egyetem, amely az alapító jogelődök (Pannon Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Kara, Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Takarmánytermesztési Kutató Intézet, Műszaki Kémiai Kutató Intézet) integrációjával jött létre. A mindössze 2911 fős hallgatói létszámával (az ország legtöbb hallgatóját befogadó Debreceni Egyetem közel 10,7-szer nagyobb nála) a 28 országos állami felsőfokú intézmény közül még így is 3 főiskolát és 4 egyetemet utasít maga mögé.

Gazdaság

Gazdasági teljesítménye alapján Somogy megye a gyengébben fejlett térségek közé tartozik. Az ország gazdasági teljesítményéből a **bruttó hazai termék (GDP)** előzetes, beszerzési áron számított értéke alapján 2012-ben 571 milliárd forinttal, arányát tekintve 2,0%-kal részesedett. **A megye egy lakosára** 1 millió 795 ezer forint GDP jutott. Fajlagos teljesítménye alapján négy megye – Borsod-Abaúj-Zemplén, Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád – van mögötte.

A **gazdasági szerkezet** a bruttó hozzáadott érték alapján nagymértékben eltér az országostól. Lényegesen jelentősebb szerepet tölt be Somogy megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, továbbá a kereskedelem, a szállítás, raktározás és a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágak csoportja, mint országosan vagy a 19 megyében átlagosan. Szerényebb ugyanakkor az ipar és az információ, kommunikáció hozzájárulása a gazdasági teljesítményekhez.

2. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása a gazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2012

Ipari struktúrájában három iparágaknak van meghatározó jelentősége. Közülük is a döntően exportra termelő **elektronikai ipar** a legnagyobb, ezen ágazat cégei közül a tabi székhellyel bejegyzett Flextronics International Kft. több megyében is működtet telephelyeket. Emellett a **villamosberendezés-gyártásnak** ugyancsak a külpiacon elsősorban felvevőbizist, míg a mezőgazdaságra épülő **élelmiszeripar** alapvetően hazai ellátásra alapozza tevékenységét. Mindemellett a megyében nagy hagyományú, de a mára csekélyre zsugorodott textiliparnak és a fémfeldolgozásnak is maradtak képviselői. A megyei összteljesítmény azonban meglehetősen alacsony, a termelés egy lakosra vetített értéke 2012-ben 63%-a, 2013-ban pedig 58%-a volt az országos átlagnak.

Somogy megye gazdasági életében mindig is meghatározó szerepet játszott a **mezőgazdaság, jelentősége** napjainkban is **nagyobb az országos átlagnál**. Az agrárium hozzájárulása a megyei bruttó hozzáadott értékhez a 2012. évi előzetes adatok alapján 11,8% volt, ami az országra jellemző arány két és félszerese.

Természeti adottságai tájegységként rendkívül különbözőek: a Zselic az erdő- és vadgazdálkodásnak, a Balaton déli partja a szőlő- és gyümölcs-, a keleti tájak a szántóföldi kultúrák

termesztésének kedveznek. 2013. május 31-én a megye területének 51%-án folyt mezőgazdasági termelés, amely arány alatta marad mind a dél-dunántúli, mind az országos átlagnak. Ezen belül az összes földterület 44%-át a termelés szempontjából legfontosabb művelési ág, a szántó, míg 5,5%-át a kaszálónak vagy legelőnek használt gyepterület tette ki. Az erdőszültség aránya az országban a harmadik legmagasabb, 31%-os volt.

A szántóföldön – a kalászos gabonákat megelőzve – a **kukorica** foglalja el a legnagyobb területet. 2013. évben búzát 55, kukoricát 101 ezer hektáron termesztettek, az országos vetésterületnek 5, illetve 8%-án. Az **olajipari növények** termesztése az ágazat jövedelmezősége függvényében némi ingadozást mutatott, napraforgót és repcét 2013-ban együttesen közel 44 ezer hektárról takarítottak be. Hazánk egyetlen működő cukorgyárának, a kaposváriknak köszönhetően a **cukorrépa** termelés Dél-Dunántúlra koncentrálódik. Termesztése 2013-ban megközelítőleg 3 ezer hektáron folyt, területe – az országos tendenciákkal megegyezően – 2008 és 2012 között folyamatosan nőtt, miközben a termésátlagok ingadoztak. Korábban nagyobb területen folyt **zöldség** – elsősorban borsó, uborka és csemegekukorica – termesztés, amely a térség (nagyatádi és szigetvári) konzervgyárainak tulajdonos és termelési szerkezet váltása miatt a felére esett vissza.

A **Balatonboglári borvidéken** mintegy 3200 hektáron termesztenek szőlőt. A borvidék fekvésének köszönhetően a gyümölcsös illatú, könnyű fehérborok és a burgundi típusú, bársonyos vörösborok dominálnak. Fajtaválasztéka igen bőséges, amelyből kiemelendő az Olaszrizling, Sárga muskotály, Királyleányka, Chardonnay, illetve a Cabernet és a Merlot. Az itt készült pezsgőket a hazaiak egyik legjobbjaként tartják számon. Gyümölcsös ültetvények elsősorban a Balatoni-medencében vannak, az elmúlt öt év átlaga alapján a megyéből származott az őszibaracktermés 8, a körte 7%-a. Lengyeltóti térségében található Közép-Európa legnagyobb összefüggő dió ültetvénye.

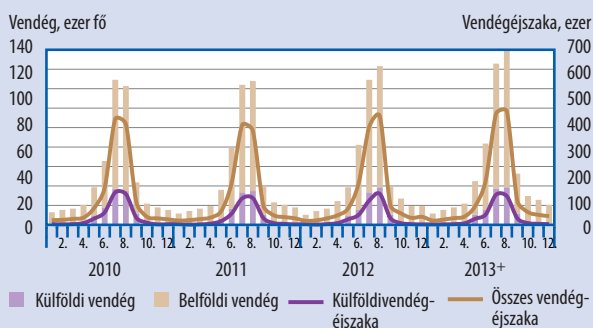
Somogyban az állatállományok nagyobb része a gazdasági szervezetekben koncentrálódott. 2013. év végén a megye gazdálkodói 31 ezer szarvasmarhát és 133 ezer sertést, az országos állományok 4,0, illetve 4,5%-át tartották. A létszámok hosszú távon a szarvasmarhánál stagnálnak, a sertéseknél csökkennek.

Az ország becslült vadállományából a gímszarvas 16, a dámvad 20, a vaddisznó 10, az őz 4,6%-a Somogy erdeiben él. A 16 és fél ezres gímszarvas-állományból minden évben számos aranyérmes tróféájú bika kerül terítékre.

Somogy megye gazdasági–társadalmi életében az **idegenforgalom** is kiemelkedően fontos szerepet tölt be. 2013-ban az előzetes adatok szerint mind a kereskedelmi szálláshelyek, mind az egyéb (magán) szálláshelyek vendégforgalma növekedett 2012-höz képest, előbbi az országos átlagot 10 százalékponttal meghaladva, utóbbi attól 4-gyel elmaradva. A megyébe összesen érkező több mint 700 ezer vendég közel 2500 ezer éjszakára foglalt szállást. Mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma 14%-kal növekedett. A turisták háromnegyede valamely kereskedelmi egység szolgáltatásait választotta, mindössze egynegyedük szállt meg egyéb (magán) szálláshelyeken. A vendégéjszakák számának megoszlása ettől némileg eltért, a kereskedelmi és az egyéb szálláshelyek között 65–35%-os hányadot képezve. Országosan a vendégforgalom közel kilenctizede realizálódott a kereskedelmi szálláshelyeken.

Somogy megye **kereskedelmi szálláshelyein** megközelítőleg 560 ezer vendéget regisztráltak, 16%-kal többet, mint a 2012. évben. Az országos átlagot is meghaladó növekedés a fajsúlyosabb, (a külföldinél négyszer nagyobb) belföldi vendégkör bővülésének tudható be. (Országosan a belföldi és a külföldi vendégek fele-fele arányban voltak jelen.) Az eltöltött vendégéjszakák száma bőven meghaladta a másfél milliót, így a megelőző évhez mérten az előzetes számok alapján összességében 18% körüli emelkedés történt.

3. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma havonként, 2010–2013⁺

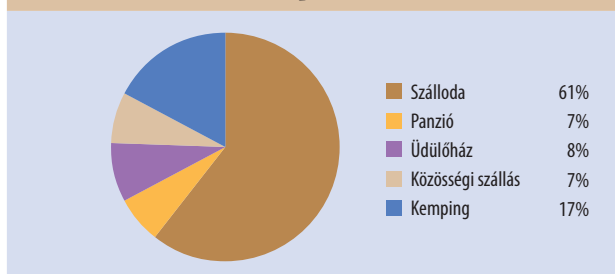
⁺ Előzetes adat.

A külföldi vendégek zöme – nyolctizede – az Európai Unió tagállamaiból érkezett. A turisták legnagyobb arányban (25%-ban) Németországból látogattak el Somogy megyébe, ahol átlagosan 5,2 éjszakára foglaltak szállást. A megyében regisztrált minden

tizedik idegen ajkú turista Oroszországból érkezett, ők azonban a németekhez képest csak feleannyit időztek a megyében. A küldő országok sorában említésre méltó helyen szerepelt még Ausztria, Lengyelország, Csehország és Hollandia is. Ezen országok mindegyikéből 5%-ot meghaladó arányban érkeztek vendégek, átlagosan 4,5 napot töltve a megye szálláshelyein.

Somogyban a főbb **szálláshelytípusok** közül a legkeresettebbnek a szállodák bizonyultak, a vendégek közel kétharmada átlagosan 2,6 éjszakára vette igénybe szolgáltatásaikat. A 2012. évinél 18%-kal nagyobb vendégkörnek köszönhetően bruttó bevételeik is növekedtek 14%-kal. Bár a turisták mindössze 6,7%-a választotta szálláshelyül a megye valamelyik panzióját, 2013 jelentős fellendülést hozott számukra mind vendégszám, mind bevétel tekintetében. Az előző évhez képest 34%-kal több vendég 41%-kal több éjszakára foglalt szállást, ebből adódóan 26%-os volt a bevételnövekedés. Az egyéb jellegű szálláshelyek közül egyedül a kempingeket igénybe vevők száma nem csökkent az előző évhez képest.

4. ábra Somogy megye kereskedelmi szálláshelyeinek vendégszáma szállástípusonként, 2013⁺

⁺ Előzetes adatok.

Az emelkedő vendégforgalom pozitív hatása megmutatkozott a somogyi kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsági mutatóiban is. Az átlagosan 37%-os szoba- és 27%-os férőhely kihasználtsággal üzemelő egységek a bázisidőszakhoz képest 14 illetve 18 százalékpontos javulást értek el, megközelítve ezzel az országos mutatókat (az előző sorrendnek megfelelően 42 és 27%).

A 2013. év során keletkezett bruttó árbevételük meghaladta a 12 milliárd forintot, ami folyó áron számolva az országos átlagot (10%) meghaladva, 16%-kal bővült az egy évvel korábbihoz képest. Az összes bevétel háromötöde a szállásdíjakból, egynegyede a vendéglátásból, fennmaradó része az egyéb bevételekből származott. A 7,3 milliárd forint bruttó szállásdíj közel 18%-kal, míg a 3,1 milliárd

forintnyi értéket adó vendéglátás 8,4%-kal haladta meg a 2012. évit.

A korábban forgalomban lévő üdülési csekk szerepét immáron teljes mértékben átvevő Széchenyi Pihenőkártyával 1,3 milliárd forintnyi értékben fizettek a megye szálláshelyein, mely az előző évhez képest 49%-kal nőtt. Legnagyobb arányban (87%-ban) a szálloda típusú egységekben kerültek felhasználásra, ahol a szállásdíjak több mint egynegyedét rendezték vele.

Somogy idegenforgalmában az **egyéb szálláshelyek** súlya (az országos kapacitás egyharmada) a többi megyéhez képest kimagaslóan jelentős, a legtöbb szállás és szállásadó itt található. A vendéglátók 2011-ben azzal szembesültek, hogy a vendégszám a kétötödével (a belföldi 31, míg a külföldi 59%-kal), az általuk eltöltött éjszakák száma pedig a harmadával visszaesett 2009-hez képest. (Ugyanekkor országosan 9%-kal csökkent a vendégszám és 13%-kal a vendégéjszakák száma.) 2011-től a vendégforgalmi mutatók ugyan mérsékelten javultak, a magán szálláshelyek 2013. évi idegenforgalma azonban még mindig csak árnyéka a 2009-esnek. Bár a balatoni vendéglátók 2009 és 2013 között minden harmadik vendégüket elveszítették, mindössze 5%-uk keresett más megélhetési formát. A turisztikai látványosságok egyre színesedő palettájának és a tó vonzerejének köszönhetően a vendégek átlagos tartózkodási ideje a vizsgált öt évben egyszer sem csökkent a 2009. évi 4,3-es szint alá.

Kiemelt értékünk

A BALATON SOMOGYI PARTJA

„A Balaton ábránd és költészet, történelem és hagyomány, édes-bús mesék gyűjteménye, különös magyar emberek ősi félszke, büszkeség a múltból s ragyogó reménység a jövőre.”

Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül

A Balaton „Somogyország” első-, hazánk második számú fő turisztikai célpontja, mely nemcsak a fürdőzést, hanem megannyi alternatívát is kínál a pihenésre. Páratlan szépségű tavunk a Dunántúl közepén, mintegy 77 km hosszan, északkelet-délnyugati irányban egy lapos, teknőszerű mélyedésben fekszik. Északon a Balaton-felvidék, nyugaton és délen a Zalai- és a Somogyi-dombság, keleten pedig a Mezőföld határolja. Legnagyobb szélessége Balatonaliga és Balatonalmádi között meghaladja a 12 km-t, míg Tihany és Szántód között mindössze 1,5 km. A tó

3. kép Látkép a déli partról

Fényképezte: Németh Tibor

élővilágának, természeti értékeinek megóvása érdekében már az 1900-as évek közepén jelentkezett az igény, hogy pontosan körvonalazzák a hozzá tartozó települések területét, lehetőséget biztosítva a térség egységes fejlesztésére és szabályozására. Az üdülőkörzet első regionális rendezési terve 1957-ben készült el, ezt 1979-ben minisztertanácsi határozattal módosították. 1997-ben született meg az a kormányrendelet, amely 151 települést sorolt az üdülőkörzetbe. Ezt a településsort az úgynevezett „Balaton törvény” írta felül, 164-re bővítve a partközeli és további települések számát. 2008. december 1-jén további 15 település csatlakozásával jelenleg 179-en tartoznak a 3886 km²-en elterülő üdülőkörzetbe. Területének közel felét a somogyi, egyharmadát a veszprémi, egyötödét pedig a zalai települések fedik le. Somogy 246 települése közül a törvényi szabályozásnak megfelelően jelenleg 70 tartozik a kiemelt üdülőkörzetbe.

Somogy szerencsés földrajzi fekvésének köszönhetően településeinek hét százaléka a Balaton déli partszakaszán helyezkedik el, melyek vendégforgalma kiemelkedő és egyben meghatározó jelentőséggel bír. A tó közelsége élesen elkülöníti a megye északi és a déli területeinek turisztikai arculatát. Míg az előbbiét alapvetően befolyásolja, addig az utóbbi, déli rész nem tartozik vonzáskörzetéhez, turisztikai szempontból kevésbé fejlett, kisebb iránta az érdeklődés, infrastrukturális kiépítettsége gyengébb. A megyébe érkező mintegy 735 ezer vendég 92%-át a 18 Balaton parti és partközeli település¹⁾ egyike látta vendégül. A vendégek

víztömege mintegy 2 milliárd m³, átlagos vízmélysége 3,6 m. Homokos, lassan mélyülő déli partja több mint száz éve kedvelt üdülőhely.

A megye életében meghatározó szerepet játszó idegenforgalom elsősorban a **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet** partközeli településeire koncentrálódik. Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű édesvízű tavát méltán tekinthetjük nemzeti kincsünknek. Gazdag

¹⁾ A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet parti és partközeli települései: Balatonberény, Balatonboglár, Balatonfenyves, Balatonföldvár, Balatonkeresztúr, Balatonlelle, Balatonmárfiafürdő, Balatonöszöd, Balatonszabadi, Balatonszárszó, Balatonszemes, Balatonszentgyörgy, Balatonvilágos, Fonyód, Köröshegy, Siófok, Szántód, Zamárdi.

2. tábla Települések száma az üdülőkörzetben

Megnevezés	1998	2002	2013
Parti és partközeli települések	40	52	51
Ebből: Somogy	13	17	18
Veszprém	23	26	25
Zala	4	9	8
További települések	111	112	128
Ebből: Somogy	43	48	52
Veszprém	48	46	46
Zala	20	18	30
Üdülőkörzet összesen	151	164	179

által összesen eltöltött 2,4 millió éjszaka ugyancsak 92%-ban itt realizálódott.

A **parti és partközeli települések kereskedelmi szálláshelyeire** érkező vendégek (514 ezer) fele Siófokot kereste fel és az összes vendégéjszaka 44%-át is ebben a városban töltötték el. A második legkedveltebb somogyi tóparti település Zamárdi: kereskedelmi egységeit a vendégek 11%-a választotta szálláshelyül, az éjszakák 15%-át eltöltve azokon. Jelentősnek mondható még Balatonszemes, Balatonföldvár és Fonyód látogatottsága is. A Balaton somogyi partszakaszán összességében a vendégek átlagosan 3,0 éjszakára maradtak. Az átlagos tartózkodási idő

3. tábla A vendégforgalom alakulása Somogy megyében

Megnevezés	Vendégek száma, ezer		Vendégéjszakák száma, ezer		Átlagos tartózkodási idő, éjszaka	
	2009	2013 ⁺	2009	2013 ⁺	2009	2013 ⁺
Somogy megye összesen	719	735	2 529	2 445	3,5	3,3
Ebből: Parti és partközeli települések	655	679	2 339	2 273	3,6	3,3
További települések	7	4	24	17	3,5	4,2
Üdülőkörzeten kívüli települések	57	52	166	155	2,9	3,0

⁺ Előzetes adat.

tekintetében Balatonberény és Fonyód emelkedik ki a mezőnyből, ott a turisták 5,0 illetve 6,2 éjszakát töltöttek el átlagosan a települések szállodáiban. A szállástípusok közül egyébként az előbb említett szállodák bonyolították a legmagasabb vendégforgalmat (63%-osat) és hozzájuk köthető a legtöbb (56%) vendégéjszakaszám is. A legtöbb település vendégforgalmát a belföldi vendégkör 80% körüli hányada jellemezte most is. A legnagyobb arányeltolódás Balatonfenyvesen volt: a külföldiek a vendégkör kétötödét tették ki. Az átlagtól eltért még Balatonberény, Balatonkeresztúr, Siófok és Zamárdi, amelyek vendégeinek legalább egynegyede érkezett külföldről.

Az **egyéb** (korábban magán) **szálláshelyek** megyei férőhelykínálata közel kétszerese a kereskedelmi szálláshelyeken igénybe vehetőnek, és térbeli megoszlása is rendkívül egyenetlen a Balaton part javára. A parti és partközeli településeken található a férőhelyek 94%-a, míg a fennmaradó 6%-on osztoznak a Balaton üdülőkörzetbe tartozó²⁾, illetve az azon kívül eső egyéb somogyi települések 1:2 arányban. Ez a jelenség a Balaton-parton évtizedes hagyományokkal rendelkező szobát, illetve nyaralót kiadó szolgáltatóknak köszönhető. A parti és partközeli egyéb szálláshelyeket igénybe vevő mintegy 164 ezer vendég nagy része (71%-a) belföldi utazó volt. Ők 4,2 éjszakát töltöttek el szállásaikon, míg a külföldiek ennél hosszabb időre, 5,4 éjszakára maradtak.

A SOMOGYI PARTSZAKASZ TURISZTIKAI VONZERŐI

Budapest felől a Balaton déli partjának első fürdőhelyétől, Balatonvilágostól a legnyugatabbra lévő Balatonberényig elterülő, viszonylag egyenletes sík területen 17 somogyi települést találunk. Legfőbb turisztikai vonzerejük természetesen maga a tó, mellette azonban még rengeteg program, kulturális és szórakozási lehetőségben bővelkednek.

A Balaton délnyugati csücskénél fekvő **Balatonszentgyörgy** határában található a déli part talán legérdekesebb vára, a Csillagvár. Ezt a parányi, de annál érdekesebb alaprajzú épületet kialakítása miatt igazi kuriózumként tartják számon. A csillag alaprajzú épü-

²⁾ A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet további települései: Ádánd, Andocs, Bábonymegyér, Balatonendréd, Balatonújlak, Bálványos, Buzsák, Csömend, Főnyed, Gamás, Gyugy, Hács, Hollád, Kapoly, Karád, Kereki, Kéthely, Kisberény, Kötöcse, Látrány, Lengyeltóti, Lulla, Marcali, Nagyberény, Nagycsepely, Nikla, Nyim, Ordacsehi, Öreglak, Pusztaszemes, Ságvár, Sávoly, Sérsekszőlős, Siójut, Som, Somogybabod, Somogymeggyes, Somogysámson, Somogyszentpál, Somogytúr, Somogyvár, Szegerdő, Szőlád, Szőlőgyörök, Tab, Táska, Teleki, Tikos, Torvaj, Visz, Vörs, Zala.

letet 1820–21-ben Festetics László építtette vadászház céljára, majd néhány évvel később e kastélyszerű épület köré árkokat és töltéseket emeltetett. A közel másfél hektárnyi bekerített területen 2006-tól művészeti alkotótábor működik. A községtől 30 km-re fekszik **Fonyód**. A történelmi és kultúrtörténeti emlékeket egyaránt őrző város legrégebbi, nevezetes üdülőterülete a gróf Zichy Béláról elnevezett Bélatelepe, amelyen 1894-ben kezdett kiépülni a híres villasor, a jómódú, „úri középosztály” kedvelt nyaralóhelye. A település két dombra épült, amelyekről csodálatos kilátás nyílik mind a tóra, mind a Nagy-Berek rétvilágára. 2011-től már nemcsak a Szaploncay Sétányról, a Walkó, illetve a Sipos-hegyi Postás kilátóból tekinthető meg a környék természeti környezete, hanem a Várhegyen épült új, négyszintes, faszerkezetű kilátóból is. A főváros felé haladva a leginkább borászatáról híres **Balatonboglár** városába kirándulhatunk, melyet a homokos, sekély Balaton-part, a Nagy-Berek, a Vár és a Temetődomb védett területei, a környék változatos növény- és állatvilága a déli part kiemelkedő jelentőségű településévé emelik. Jelentős borpincészet révén 1987-től a „Szőlő és a Bor Nemzetközi Városa”. A város legjelentősebb vállalata a Balatonboglári Borgazdaság Rt., amely üdítőital-, bor- és pezsgőgyártásával vívott ki országos hírnevet. Hatalmas tömeget vonz az 1976-tól évente rendezésre kerülő szüreti fesztivál. A Várdomb legmagasabb pontján (165 m) található az egykor világkiállítást is megjárt, évtizedek óta a város egyik jelképének számító építménye, a Gömbkilátó. Évekig lezárták veszélyessé vált állapota miatt, viszont 2012 nyarától ismét látogatható a teljes felújításon átesett különleges formájú szerkezet. 2013. június elejétől a kilátó mellett megnyitotta kapuit egy – főként gyermekeknek szánt – kalandpark is. A szomszédos város, **Balatonlelle** jellegzetes fürdőváros. Múltjára a rádusztai romtemplom XIII. századi maradványai, a késő barokk Szent Donát kápolna, kúriák és udvarházak emlékeztetnek. Természeti értékei közül a Szalay-udvarház parkja, valamint az Irma-pusztai halastórendszer

4. kép Sipos-hegyi kilátó

Fényképezte: Németh Máté

nevezetes. **Balatonszemes** egy dombhátra és annak lejtőjére épült község, a Budától déli irányba haladó főpostaút melletti fekvése miatt a történelem folyamán már nagyon korán ismert és kiemelt település volt. Egyik legromantikussabb épülete a Bagolyvár, amely leginkább egy lovagvárra hasonlít. Helyén egykor a török-magyar harcokban sokat szereplő Bolondvár állott. Fekete István: A koppanyi aga testamentuma című könyvében írt az itt zajlott csatákról. A szemesi temetőben nyugszik Latinovits Zoltán, a tragikus sorsú színészünk és féltestvére, a szintén színész, Bujtor István. A **balatonszárszói** villasoron lévő, Európai Unió forrásból 2011-ben megújuló, egykori Horváth-panzió ad otthont az új József Attila-kiállításnak. Ebben a házban töltötte utolsó napjait a súlyos betegségből lábadozó költő. **Balatonföldvár** nevezetessége a fürdőtelep, amely városképi jelentőségű: a XIX. század végén alakult ki, stranddal, villákkal, vendéglőkkel, sétányain a tájjal harmonizáló platán-sorokkal, fenyőligetekkel.

Balatonföldvár a város rendezettségéért, tisztaságáért 1994-ben Európa-díjat kapott, egy évvel később pedig a városok között megszerezte az első helyet a Virágos Magyarorszáért pályázaton. **Szántód** nevezetes idegenforgalmi látványossága a Balatonon kívül Szántódpusztá, amely 1995-ben kapta meg az Európa Nostra-díjat építészeti hagyományainak őrzéséért, és az értékes műemlékek helyreállításáért. **Zamárdi** gazdag régészeti leleteket rejtő avar kori temetője a Kárpát-medencében is ritkaság. A településen a hajdani népi építészet számos példája figyelhető meg, amelyet mind máig megőriztek és ezt a tájházban berendezett kiállítás mutatja be. Zamárdi nevezetessége még az ősi áldozati helynek tartott Szamárkö, magányos sziklacsoport. A Kő-hegyi kilátóból csodálatos panoráma nyílik a Tihanyi-félszigetre, tiszta időben pedig a csillogó víztükörre Kenesétől Badacsonyig és déli irányban a Somogyi dombságra. A nyaranta nagyvárosi lélekszámra duzzadó **Siófok** a déli partszakasz „fővárosa”. A ligetes sétányok, a hatalmas területű strandok, a látványos programsorozatok, kulturális és gasztronómiai programok vonzzák a turistákat. A látnivalók közül figyelmet érdemel a római katolikus templom, a Makovecz Imre által tervezett evangélikus templom, valamint Varga Imre szobrászművész alkotásai a művelődési központ előtti téren. Kellemes sétát tehetünk a Millennium parkban, a kikötőben, a Rózsakertben. Érdeemes felkeresni a híres operett szerző, Kálmán Imre emlékkiállítását, a Tojás Múzeumot, az Ásványmúzeumot és felmenni a város jelképének számító víztoronyba is. A Balaton déli partjának kapuja Balatonvilágos, közigazgatásilag 2013. január 1-je óta tartozik

Somogyhoz. Legszebb látnivalója az ún. Panoráma-kilátóról nyílik, ahol Mészöly Géza és Csók István festőművészek merítettek ihletet a balatoni képeikhez.

A vendégek úti céljaik eléréséhez számos közlekedési lehetőség közül választhatnak. A déli part hét településéről lehet személyszállító **hajóval** átjutni a tó északi partjára, illetve Szántód és Tihany között egész évben – amíg a tó be nem fagy – üzemel a kompközlekedés. A Balatoni Hajózási Zrt. 10 nagyobb és 11 kisebb befogadóképességű **vitorláskikötőt** is üzemeltet a Balatonon, Szántód Rév és Tihany Rév kivételével minden kikötő igénybe vehető túrázás alkalmával.

A Balaton-part és környékének felfedezése **kerékpáron** is kiváló program mind a nyaralás, mind az iskolai kirándulások során. A Balatoni bringakörút nyomvonala alapvetően a tó partját követi, néhol közel hozzá, máshol távolabb. Az Északi-parton több a kiépített kerékpárút, míg a délin jobbra a települések utcáin, mellékútjain kerekézve lehet megtenni az összességében valamivel több, mint 200 km-es távot.

Akik inkább **kisvonatozni** szeretnének, azoknak a déli part egyik leghatalmasabb szabad strandjával bíró, családi hangulatú üdülőhelyén, **Balatonfenyvesen**, illetve a parttól 30 km-re fekvő Mesztegnyő térségében erre is lehetőségük nyílik.

A fenti sorokból is érzékelhető, hogy a települési önkormányzatok az elmúlt években számos kezdeményezéssel éltek: bővítették a kulturális rendezvények, a gyermek- és családi programok számát, felújították és látogathatóvá tették épített örökségüket, teret adtak művészeti és gasztronómiai fesztiváloknak, könnyű- és komolyzenei koncerteknek, kiállításoknak. Mindemellett nagy hangsúlyt fektettek a települési hagyományok megismertetésére is. Továbbra is kihívást jelent a szezonális, amelyre megoldást nyújthat a turizmus szereplőinek konstruktív együttműködése, exkluzív turisztikai kínálat kialakítása, az egyes turisztikai programelemek egymásra épülése. A három balatoni megye szoros együttműködésére a jövőben is szükség van.

Források:

www.termeszetvedelem.hu/vedett-termeszeti-teruletetek-2012-december

net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0000112.TV

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet társadalma és gazdasága, KSH, 2011

Somogy megye területfejlesztési koncepciója, Somogy Megyei Önkormányzat, 2014. január

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Pécsi főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Dr. Horváth József

Felelős szerkesztő:
Berettyánné Halas Judit

Szerzők:
Dr. Berkéné Molnár Andrea, Horváthné Takács Ibolya,
Kesztyüs Márk, Laták Marianna, Németh Tibor,
Nyakacska Mária, Slézia Rita

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.085